

ע"פ 1312/16 - מדינת ישראל נגד ג'מאל מטר, מחמוד מטר

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים

ע"פ 1312/16

לפני: כבוד השופט ס' ג'ובראן
כבוד השופט ח' מלצר
כבוד השופט נ' הנדל

המערערת: מדינת ישראל

נגד

המשיבים: 1. ג'מאל מטר
2. מחמוד מטר

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה מיום
12.1.2016 בת"פ 64832-01-15 שניתן על ידי כבוד
השופט ד' פיש

תאריך הישיבה: כ"ד באלול התשע"ז (27.9.2016)

בשם המערערת: עו"ד מירי קולומבוס

בשם המשיב 1: עו"ד אברהם כנאענה
בשם המשיב 2: עו"ד נאג'י עאמר

בשם שירות המבחן למבוגרים: גב' ברכה וייס

פסק-דין

עמוד 1

השופט ס' ג'ובראן:

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (השופט ד' פיש) מיום 12.1.2016 בת"פ 64832-01-15, במסגרתו הושת על המשיבים עונש של 4 שנות מאסר בפועל; 18 חודשים מאסר על תנאי למשך 3 שנים שלא יעברו אחת מהעבירות בהן הורשעו או עבירת אלימות או עבירת רכוש מסוג מפשע; וקנס בסך 12,500 ש"ח.

כתב האישום והכרעת הדין

2. המשיבים הורשעו, על יסוד הודאתם, בעבירת שוד מזוין, לפי סעיף 402(ב) בצירוף סעיף 29 לחוק העונשין, התשל"ז - 1977 (להלן: חוק העונשין או החוק); עבירות בנשק, לפי סעיף 144(ב) רישא בצירוף סעיף 29 לחוק; ובחבלה ברכב, לפי סעיף 413 בצירוף סעיף 29 לחוק.

3. על פי עובדות כתב האישום המתוקן, המשיבים, יחד עם אדם אחר שזהותו לא ידועה (להלן: השודדים), קשרו קשר לשדוד את סניף בנק ערבי-ישראלי בכפר נחף (להלן: הבנק). בהתאם לקשר ולצורך קידומו הצטיידו השודדים בשני אקדחים ורובה, במסכות פנים שחורות ובכפפות. השודדים הגיעו ביום 8.1.2015 בשעה 17:49 לבנק, אשר היה בפעילות מלאה באותה עת ושהו בו לקוחות, לרבות ילדים. השודדים נכנסו לבנק כשהם רעולי פנים, עם כפפות ואחזו בנשק. המשיב 2 נכנס ראשון אל הבנק וירה באקדחו באוויר ואחריו נכנס המשיב 1 כשהוא אוחז רובה. השודד השלישי שמר ליד דלת הבנק ונכנס אליו מדי פעם כשהוא רעול פנים ואוחז באקדח. המשיב 2 פנה לאחת הפקידות והורה לה לפתוח את הדלת לידה, לתת לו את הכסף ולפתוח את הקופות, בעוד המשיב 1 מאיים בנשקו על לקוחות הבנק. הפקידה אמרה למשיב 2 כי המפתח נמצא אצל מנהלת הסניף (להלן: המנהלת), והמשיב 2 משך אותה בזרועה אל עבר חדרה של המנהלת, ולאחר מכן משך את המנהלת בזרועה לעבר חדר הכספות, שם הורו לה המשיבים, באיומי נשקים, לפתוח את הכספות. המנהלת אמרה שקיים מנגנון שהייה של עשר דקות בטרם תפתח הכספת והמשיב 2 איים עליה שירה בה אם לא תפתח.

4. בעוד המנהלת נמצאת בחדר הכספות, המשיב 2 יצא מחדר הכספות, פתח מגירות בדלפק והכניס לשקית כסף מזומן בסך כולל של כ-19,000 ש"ח וכן שיקים ומסמכים שונים. בנוסף, המשיב 2 שבר חפצים שונים בבנק תוך שהוא צועק ומקלל בערבית. המנהלת אמרה לשודדים שדרוש מפתח שני לכספת הנמצא אצל פקיד בשם בהא (להלן: בהא) והשודדים פנו ושאלו את הנוכחים מיהו בהא, והלה יצא בידיים מורמות והביא עמו את המפתח. בהגיעו לנאשם 2 בעט בו האחרון בישבנו וצעק עליו מדוע לא אמר כי בידו מפתח נוסף. בהא הכניס את המפתח לכספת אולם השודדים נמלטו מהמקום בטרם היא נפתחה. השודדים יצאו מהבנק כשללם בידם, בשקית שהכילה, כאמור, כ-19,000 ש"ח במזומן וכן שיקים. עם מנוסתם, ירו השודדים באוויר והמשיב 1 ירה בנשקו לפחות יריה אחת לעבר מכונית שעמדה בחניית הבנק, אשר פגעה בשמשה וגרמה נזק.

גזר הדין של בית המשפט המחוזי

5. בית המשפט המחוזי גזר את דינם של המשיבים ביום 12.1.2016. בגזר דינו, בית המשפט המחוזי עמד על הערך החברתי שנפגע מביצוע העבירות ומידת הפגיעה בו ועל הנסיבות הקשורות בביצוע העבירות. צוין כי במעשיהם פגעו המשיבים בערך החברתי של הגנה על שמירה על הקניין, בטחון הפרט, ושמירה על שלום הציבור ובטחונו. באשר

לנסיבות הקשורות לביצוע העבירות, בית המשפט המחוזי התחשב בכך שהעבירות בוצעו בצוותא כשחלקם של המשיבים היה כמעט זהה; בכך שלעבירות קדם תכנון והצטיידות בכלי נשק, מסכות וכפפות; בכך שבוצע שימוש בנשק, באלימות כלפי חלק מעובדי הבנק וירי בתוך הבנק; ובנוסף שנגרם - הכסף שנגנב, הרכוש שהושחת והפחדת הלקוחות והעובדים. בית המשפט דחה את טענת המשיבים לפיה הירי שבוצע אינו יכול להוות נסיבה מחמירה עת נמחקה עבירת הירי מכתב האישום במסגרת הסדר הטיעון, בקבעו כי מדובר בחלק בלתי נפרד מהאלימות שהופעלה במסגרת השוד. מנגד, בית המשפט התחשב לקולה בכך שהאירוע נגמר ללא נפגעים וחבלות חמורות. לאחר בחינת כלל השיקולים, בית המשפט המחוזי קבע כי מתחם הענישה ההולם נע בין 3 ל-7 שנות מאסר בפועל.

6. על מנת לקבוע את העונש המתאים למשיבים, בית המשפט המחוזי לקח בחשבון את נסיבותיהם האישיות שאינן קשורות לביצוע העבירות, וביניהן עברם הפלילי ונסיבות חייהם. לעניין הודאתם, בית המשפט זקף לזכותם את הודאתם באופן שחסך זמן שיפוטי, אך מנגד התחשב בכך שלא לקחו אחריות מלאה למעשיהם - כך לפי תסקיר שירות המבחן - ולא השיבו את הכסף שנגנב. בנוסף, בית המשפט המחוזי התייחס לעברם הפלילי, כאשר עברו של המשיב 2 כולל הרשעה בעבירות סמים ונשק, ועברו של המשיב 1 כולל הרשעה בעבירת שוד. לבסוף, התייחס בית המשפט לאמור בתסקירים שהוגשו בעניינם של המשיבים, ומהם עולה כי השניים מתקשים להפנים את גבולות החוק ועל כן קיימת מסוכנות גבוהה להישנות מעורבות בפלילים. בנוסף נלקחה בחשבון העדרה של המלצה טיפולית בעניינם של המשיבים. לנוכח כל האמור, בית המשפט המחוזי גזר את עונשם של המשיבים כמפורט בפסקה 1 לעיל. המערערת אינה משלימה עם העונש שנגזר ומכאן הערעור שלפנינו.

נימוקי הערעור ותשובת המשיב

7. המערערת טוענת בערעורה כי בית המשפט המחוזי שגה בקביעת מתחם הענישה, בפרט בכל הנוגע לרף התחתון של המתחם. המערערת סבורה כי נסיבות ביצוע העבירות והאינטרסים החברתיים שנפגעו מחייבים קביעת מתחם ענישה גבוה יותר. לעמדת המערערת, המתחם שקבע בית המשפט המחוזי מעביר מסר סלחני ופושט כלפי עבירות השוד והשימוש השכיח בנשק חם, שכבר נקבע כי הפך למכת מדינה, במיוחד בצפון הארץ. לגישת המערערת, נסיבות ביצוע העבירות, לרבות אלמנט התכנון שקדם לביצועה, והשימוש בנשק חם, כל אלה מלמדים על מעורבותם העמוקה של המשיבים בעולם העברייני ועל אורח חייהם ויש בהם כדי להצדיק קביעת מתחם ענישה גבוה יותר מזה שנקבע על ידי בית המשפט המחוזי. עוד טוענת המערערת כי בעת קביעת מתחם העונש ההולם לא ניתן משקל ראוי לנזק שנגרם ממעשיהם של המשיבים - הנזק הכלכלי ובעיקר הנזק שנגרם והיה עלול להיגרם לנוכחים בעת אירוע השוד. המערערת מוסיפה ומדגישה כי מעשיהם של המשיבים ממוקמים ברף החומרה הגבוה ביותר בתחום של עבירות השוד. על כן, המערערת מבקשת כי בית משפט זה יתערב וישנה את מתחם הענישה שנקבע. זאת ועוד, המערערת סבורה כי בית המשפט המחוזי טעה בקבעו את העונש בתוך המתחם. המערערת מזכירה את עברם הפלילי של המשיבים ואת העדר ההמלצה הטיפולית בעניינם מטעם שירות המבחן. נוכח האמור, ומאחר שהמשיבים לא עשו כל מאמץ לתיקון תוצאות העבירות בדמות החזרת הכסף ולא שיתפו פעולה עם רשויות אכיפת החוק - באמצעות השבת כלי הנשק וחשיפת זהותו של השותף השלישי - המערערת סבורה כי לא היה מקום להשית את עונשם בחלקו הנמוך של מתחם הענישה. לעמדת המערערת, השיקולים היחידים העומדים לזכות המשיבים הם הודאתם בביצוע העבירות ונסיבותיהם האישיות, ואין בשיקולים אלה כדי להצדיק קביעת עונש כה נמוך בתחומי המתחם.

8. המשיבים, מנגד, טוענים כי יש לדחות את הערעור. לגישתם, גזר דינו של בית המשפט המחוזי נכון, הן לעניין קביעת מתחם הענישה והן לעניין קביעת העונש בתוך המתחם. המשיבים טוענים כי העונש תואם את מדיניות הענישה

הנוהגת ומשקף את חומרת המעשים. עוד המשיבים מפנים לנסיבותיהם האישיות ולאמור בתסקירים המשלימים בעניינם. על כן, עמדתם היא כי אין להתערב בגזר הדין.

תסקירים מטעם שירות המבחן

9. מתסקיר שירות המבחן בעניינו של המשיב 1 עולה כי המשיב 1 מתפקד במהלך שהותו בכלא צלמון בצורה תקנית ללא עבירות משמעת או שלילת טובות הנאה. כן צוין כי בתחילת מעצרו המשיב 1 ביטא מוטיבציה לקבל טיפול ושיקום ועל כן שולב בקבוצת שליטה בכעסים – שאליה התמיד להגיע והקשיב לתכנים אולם המעיט לדבר. בנוסף, צוין כי המשיב 1 משולב כיום בקבוצה דינמית כללית וזקוק להמשך טיפול על מנת להעמיק בתכנים תוך אישיים ובהבנת המניעים למעשיו. הוער כי אמנם המשיב 1 מציג פסאדה חיובית ומתפקדת, אולם ההתרשמות ממנו היא שהוא מונע מצרכים ורווחים משניים ופחות מצורך פנימי לשינוי אמיתי באורחות חייו. לבסוף צוין שירות המבחן כי המשיב 1 הביע חרטה והסביר את מעורבותו בעבירות כנובעת מלחץ חברתי וכי כיום הוא מבין את השלכות מעשיו.

10. מתסקיר שירות המבחן ביחס למשיב 2 עולה כי המשיב 2 מתפקד במהלך שהותו בכלא צלמון ללא דופי וללא בעיות משמעת, כי הוא יוצא לסבב חופשות וכי השלים לימודים במסגרת החינוך ברמת מתחילים. כן צוין כי המשיב 2 סיים השתתפותו בקבוצה טיפולית לדוברי ערבית, כאשר ההתרשמות ממנה הייתה כי הוא מתקשה בהבעה ומופנם. עם זאת, נמסר כי ניכר שהקבוצה היוותה בסיס להעלאת מודעותו וניכר כי אינו בעל דפוסים עברייניים ואלימים מורשיים. עוד צוין כי המשיב 2 מגויס לעזרת אסיר אחר, טעון הגנה הסובל מקשיים נפשיים וקשיי הסתגלות, וכי הוא מגלה אחריות בטיפול בו. לבסוף שירות המבחן העיר כי אמנם המשיב 2 מודה במעורבותו בעבירות ולוקח אחריות על מעשיו, אולם לא ברור לגורמי הטיפול האם הוא מודע למניעיו שהביאו אותו לביצוע העבירות.

דין והכרעה

11. לאחר עיון בגזר דינו של בית המשפט המחוזי, בתסקירי שירות המבחן ובנימוקי הערעור ולאחר שמיעת הצדדים לפנינו, הגענו למסקנה כי דין הערעור להתקבל, כפי שיפורט להלן.

12. הלכה היא כי לא בנקל תתערב ערכאת הערעור בעונש שגזרה הערכאה הדיונית, אלא במקרים חריגים, בהם נפלה טעות מהותית בגזר הדין או במקרים בהם העונש חורג באופן קיצוני מרמת הענישה הראויה (ראו למשל: ע"פ 8280/15 גולאני נ' מדינת ישראל, בפסקה 8 (28.3.2016); ע"פ 3931/13 באום נ' מדינת ישראל (10.6.2014); ע"פ 5931/11 עבדולייב נ' מדינת ישראל (22.10.2013); ע"פ 3091/08 טרייגר נ' מדינת ישראל (29.1.2009)). דומה כי כלל זה נכון ביתר שאת לגבי ערעור המדינה על קולת העונש ולו מן הטעם שערכאת הערעור אינה נוטה למצות את הדין עם הנאשם (וראו לאחרונה: ע"פ 1079/16 מדינת ישראל נ' נחמן, בפסקה 28 (1.8.2016)). עם זאת, המקרה שלפנינו אכן נמנה על אותם מקרים חריגים, שבהם מתחייבת החמרת עונש המאסר בפועל שהושת על המשיבים, כפי שיובהר להלן.

13. המשיבים ביצעו עבירות חמורות אשר פגעה בערכים מוגנים רבים ומעשיהם גרמו נזק של ממש – אף אם לא הביאו לפגיעות קשות יותר. בנוסף, מעבר לפגיעה בעובדי הבנק, בלקוחותיו ובקניינם של אלה שכספם נגנב, נפגעה גם

תחושת הביטחון הכללית, וכבר נפסק כי על בית המשפט להטיל עונשים מרתיעים במקרים כגון דא, כחלק מהמאבק בתופעת עבירות השוד (ראו: ע"פ 4572/13 אבו נאג'י נ' מדינת ישראל, בפסקה 4 (2.2.2014); ע"פ 4204/07 סוויסה נ' מדינת ישראל, בפסקה 13 (23.10.2008); ע"פ 1803/07 אברמוב נ' מדינת ישראל, בפסקה 7 (27.5.2007)). בהקשר זה יש לזכור כי נשיאת נשק, כשלעצמה, טומנת בחובה פוטנציאל סכנה לשלמות החיים, הגוף והנפש ולביטחון הציבור, לא כל שכן כאשר נעשה שימוש של ממש בנשק בנוכחות לקוחות ועובדים, לרבות ילדים, וכל זאת בטבורו של יישוב ולאור יום (ראו והשוו: ע"פ 107/08 אלמהדי ע"ת נ' מדינת ישראל, בפסקאות 14-15 (3.2.2010)). למעשים של המשיבים נלווית חומרה יתרה עקב התכנון המוקדם וההצטיידות בציוד הדרוש לצורך הגשמת התכנית העבריינית. נוכח האמור, הרי שענייננו במעשה שוד המצוי ברף גבוה של חומרה.

14. זאת ועוד, אף שהמשיבים הודו בעובדות כתב האישום - ובכך אכן יש להתחשב לקולה - יש לתת לנסיבה זו משקל מוגבל בלבד, לנוכח האחריות המוגבלת שלקחו המשיבים על מעשיהם והעמימות סביב המניעים לנטילתה, כעולה מהתסקירים המשלימים. כעמדת המערערת, אף אנו סבורים כי יש להתחשב לחומרה בכך שהמשיבים לא שיתפו פעולה עם הרשויות - בין היתר באמצעות השבת הכסף שנגנב והנשקים וחשיפת זהות השותף השלישי. זאת, יחד עם עברם הפלילי של המשיבים, מחייבים הטלת ענישה אשר תרתיע אותם מביצוע מעשה דומה נוסף בעתיד.

15. שיקולים אלה כולם מובילים לצורך בהחמרה בעונשם של המשיבים. האינטרס הציבורי מצדיק ומחייב את העלאת רף הענישה, כך שעונשי המאסר בפועל בעבירות מסוג זה יהיו מרתיעים. אשר על כן, אנו מוצאים לנכון להחמיר בעונש המאסר בפועל שהוטל על המשיבים. יוער, כי לא נעלמה מעינינו הדרך הטיפולית בה המשיבים החלו לפסוע, כפי שמפורט בתסקירים המשלימים, ואין לנו אלא לקוות כי ימשיכו בדרכם זו.

16. סוף דבר, הערעור מתקבל במובן זה שעונש המאסר בפועל שהוטל על המשיבים יעמוד על 5.5 שנות מאסר בפועל. יתר חלקי גזר הדין יישארו על כנם.

ניתן היום, ה' בחשון התשע"ז (6.11.2016).

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט

שׁוֹפֵט